
URKIOLA ARRIGARRI: V ELEIZA

AUNDI BAT

LENENGO MILLE-URTEA

Aspaldion nabil ni, emen gure inguruetan eta millagarren urtea baiño lenago, Eleizea zelan egoan jakingurean. Eta auxe da ikusten dodana: Orduan eleiza aundirik ez egoala, baseleizak edo ermitak bai asko, auzo-une bakoitzean, eta baseleizearen ondoan freila, serore edo ermitaño bat. Baiña ezin dot argitu onek zer egiten eban. Antza dagoanez kanpaia jo otoitzerako egunean irutan eta illetak egiteko, arrentzak edo errogatibak be egiten ziran baseleiza ospetsuetara, baiña igandeetan zer? Ez dakigu. Au bai, eleiza oso apala zala, aundikeri bakoa. Baseleiza politak egiten ziran arri ondo landuakaz, baiña itxikiak. Lekaide baneditarrak ziran aurduradun. Lekaide zister'tarrak etorri ziren.

Millagarren urte inguruan agertu zan aundikeria, Baseleiza batzuk ospetsu biurtu ziran eta eleiz barri aundia egin eben, Konpostela'koaren antzera. Baiña oraindiño gitxi. Uri aundietan egiten dira eleiza gotikuak baiña auzoetan len lez edo eleiza barri aundiak parroki-antzera artuta.

* x *

ELEIZA AUNDIAK

XVI gizaldi-inguruan asi gintzazan kristiñauok errietan eleiza aundiak egiten. Ez ete zan dirua Ameriketatik etorri zelako? Askok ziran ara joaten ziran euskaldunak eta andik aberats etorten ziran ainbat. Errietan gosea egoan eta eleiza barria egitea, erriari laguntzea zan. Zein izan zan ondorena? Erritarrak etxe txiroetan bizi ziran artean, erriaren erdi-erdian arrizko eleiza aundiak eta ondo egiñak ikusten doguz, emen eta urriñago. Or galdu gendun "artalde txikia" "pusillus grex" izatea. Eta jokaera ori geroago eta aurrerago joan zan. Oraindiño XIX gizaldian eta joan dan ogeigarrenean aundikeri ori or agiri da. Baiña 1968.n urte inguruan, eta Batikano'ko II Batzar Nagusiaren ondoren lez, eleizeak bere burua aztertu eban eta aundikeri ori alboratzen alegindu.

Adibide batzuk: Bilbao'n 1950n. urce inguruan izan zan Eukaristi Batzar Nagusiaren ondoren iza-

teko eleiza aundi bat egitea erabagi zan, Korpus izena daroan eleizea, baiña egiten asi eta amaitu barik geratu zan. Dana saldu eta eleiza apalago bat, gaurko Korpus parrokia egin zan. Gasteiz'en aundikeri-pekatu bi egin ziran, bata gotzain-eleiz edo katedral barria. Ez zan bear, lengoa naikoa zalako, baiña aundikeria. Or geratu da erdi egiñean, apalago amaituta. Bestea gure "Gasteiz'ko Seminario"a. Bear zan. Abadegai asko egoan. Pedro Asua abade arkeitektoak asmau eta egin zan. Etxe aundia, sendoa, egokia, berrogei urtean abadegaiz beterik egon zan 600 abadegai, baiña orain or dago alperrik, zegaz bete ez dakigula. Or sartzen ete da Urkiola'n egoteko zan eleiza aundia?

ELEIZA OSOAREN BIURTZEA (II BAT)

Joseba Legartza'k idatzi dauan "La sinfonía incompleta de Urkiola" liburu ederra irakurri dodanean, aurrean esandako gauza guzti orreik etorri jataz gogora. Urkiola'ko eleizea gure eleizen edestian eredu eder bat da eta Batikano'ko II Eleiz-Batzar Nagusia ezkeron egin dan biurtzea dakarsku gogora azkenean. Garrantzi aundia benetan Kontzilio orrena!

Urkiola'n lenengotan baseleiza txiki bat egoan. Bear ba'da garrantzi aundikoa, egoan tokian egoalako eta Anboto'ko Mari'gaz be zer-ikusia eukalako. Or baseleiza asko izango ziran, baiña 1646n. urtean egin zan lenengo eleiz aundia, baseleizea egoan lekuan. urte orretako bagillaren 5n. egunean bedeinkatu zan eleiza barria eta 1653n. urtean egin jakon eleizpea inguruan erremesen aterpe izan zeiten.

Baiña urreratu gara ogeigarren gizaldira, aundikeri barriaren gizaldira eta laster sortu zan eleiza aundi bat egiteko asmakizuna, abadeak eta gotzaiñak guztiak batera zirala. Geroago ta jente geiago dator, eleizea zarra da, aundiagoa bear da...

Urkiola'ko abadea zan Tomas Goxenzia ta Elexpe'k izan eban ames ori eta 1896. urtean Kuba'ko guda amaitu zanean, Gasteiz'ko Gotzaiña D. Ramon Fernandez de Pierola etorri zan erromes

Urkiola'ra eta gogoz artu eban eleiz aundia egiteko asmakizuna, naizta berak Padua'ko Antonio kontuan artu eta San Anton Zarra ez gogoratu bere dei zabalean.

Eta asi ziran eleizea egiten, eleiza benetan aundia. Asieran jenteak diruz ondo erantzuten eban, baiña gero gudaldiak etorri ziran, munduko biak eta Espaiña'koa, eta etxegintza gelditu egin bear izan zan. Orrako batzen zan dirua Gasteiz'ko Seminarioa ta Gotzain-Eleiza barria egiteko joan zirala be zabaldu zan, baiña ez, diru gitxi batzen zan. Gudak iturriak itxi ebazan.

Or daukagu egiten asita eleizea, zati bat egonda be bai, altare-inguru ederra amaituta, baiña olako eleiza aundiak egitea ez da orain onartzen. Zer egin?

URTENBIDEA

Antonio Perez de San Roman abade arkitektoari ezarri eutsoen egitasmo barri bat sortzeko ardurea. Ez zan erreza etxegin onen zeregiña: Altara-ingurua eginda egoan, baiña eleiza aundi baterako eta erritarren lekua be an egoan, baiña oso txikia eta aunditzeko uste barik. Zer egin? Antonio'k itzuli osoa emon eutsan egitasmoari: Altarearen lekuan korua eta korupea ipiñi jentearantzat eta erri-lekuan altarea. Erabagi ausarta benetan! Arkuak eskatzen daben jokabidearen aurka, baiña baten batek erabagi bear eban eta ontzat artu zan jokabide ori.

Gero obeto egokitu dira altara-ingurua eta len atzeko ormea zana. Orma onetan Saibigain'go bonbaketa gogoratzen dauan leiarki eder bat dago eta onen gaiñean santu biak, Gipuzkoa'ko abade jakituna dan J.M. Zunzunegi'k emondako aolku oiñarrituari jarraituz. Eta onen gainean gauza arrigarri eta eder bat, Jose Mª Muñoz'ek asmau dauan mosaiku ederra. Gauzak egokiro curen lekuetan ipinten ona izan dan Rapel Mentxakaren laguntzaz.

Amaitzeko gogoratu daigun nok eta zelan egiña da mosaiku eder ori orman.

Abade-etxearen atzekoaldean, ortuan, aterpe txiki bat dago eta antxe antolatu zan tokia Peli Fernandez de Romarategi laiko misiolari izanak lan egiteko. Mosaiko onek 170 neurkin lautu daukoz eta berau egiteko bear ziran gaiak Italia'tik ekarri bear izan ziran. Orretarako ormearen ondoan andamioak ipiñi bear ziran eta gero ormea bera gertatu eta alboak egokiro margotu. Zer agertzen dan mosaiko orretan? Ona emen: Lenengo orma aundi

ta motza arindu egiten dau, eta, gero, inguruko izadia eta bake-giroa agertzen dau, azpian dagoan Saibi-gaiñeko bonbaketaren irudi gogorrari urtenbide eskintzeko; inguruko izadia dan lakoa agertzen dau; giro orretara sarzen dira santu biak, lau urtealdiak agertzen dira eta azkenean zabala dan bizitza barriaren irudia ekintzen dau.

Ona emen lan eder au egiteko artu ziran egunak: 1996. urteko urrillaren 9n. egunean andamioak ipiñi ziran eta eleizea utsik itzi eta eleizkizunak alboko eleiza txikian egin. Azillaren 5n. egunean mosaikoaren milloika zatitxuak eleizara eroan ziran, curen arloetan kokatuta. Laguntzailleak bear izan ziran ondo ipinteko.

Gauza guzti oneik edestirako oso jakingarriak dira eta irakurleak zeatz jakin nai ba'dabez, Joseba Legartza'ren "La sinfonia incompleta de Urkiola" liburuan aurkituko dabez.

Oraindiño zerbait geiago idatziko dogu Urkiola'ri buruz gure ZER onetan.

OLAZAR'tar Martin'ek

ZUGAZTIAK ERRIAK BAIÑO
LENAGOKOAK DIRA.
BASAMORTUAK ERRIEN OSTEAN
DATOZ.
ZUGAZTIAK GALTZEA GIZONEN-
TZAT ZIGORRA DA.

CHATEAUBRIAND

IRU GAUZA DAGOZ ESKUTATU-
EZIÑAK: MAITASUNA, KEEA ETA
GANBELU-GAIÑEAN DOAN GIZO-
NA.

ARABIAAREN ATSOTITZA
